
TATJANA PREGL KOBÉ

IX. Bienale neodvisnih 2023 **ali kaj nam letos sporočajo ilustracije brez cenzure**

NOVOUSTANOVLJENO PRIZNANJE TOMAŽA KRŽIŠNIKA
JE PREJEL NATAN ESKU

Ilustracijo navadno razumemo kot del slikanice ali ilustrirane literarne knjige za otroke, mladino in odrasle, morda še kot poljudnoznanstveno ilustracijo, le redko se na drugačen način spogledujemo z njo. Že devetih na Bienalu slovenske neodvisne ilustracije (predvsem mladi) ilustratorji dokazujejo, da temu ni tako.

Bienale neodvisnih s polnim nazivom Bienale slovenske neodvisne ilustracije se v organizaciji Društva Tretaroka vsaki dve leti odvija že od leta 2007. Ideja je vzniknila iz želje in potrebe po vnovičnem ovrednotenju pojma ilustracije in zavzemanju za pomensko širino te vizualne zvrsti. Bienalni program je bistveno pripomogel k razmahu raziskovalnega, samosvojega in vse bolj svobodnega ilustrativnega ustvarjanja, povezanega tudi z intermedijskim humornim pristopom po načelu spajanja umetniških praks s širokimi možnostmi ilustrativne izraznosti. Projekt, ki ga je zasnovala in oblikovala skupina ustvarjalnih posameznikov, predstavlja inovativno in svežo mešanico estetskih in vsebinskih avtorskih pogledov na to vizualno zvrst umetnosti. Bienale neodvisnih promovira sodobno slovensko neodvisno ilustracijo in njene ustvarjalce. Namenjen je raziskovanju širokega področja uporabe sodobne ilustracije, pri čemer še posebej podpira neodvisno avtorstvo – v veliki večini idealizem mladih, ki jih zanimajo družbeno angažirani projekti, do katerih imajo odgovoren odnos. Projekt so organizatorju omogočili tudi partnerji, prijatelji in podporniki: Ministrstvo za kulturo RS, Kino Šiška, LAB Institute Lahti, www.krzisnik.eu. Več o projektu: <https://www.bienaleneodvisneilustracije.com/>

Tudi letos se je na IX. Bienalu neodvisnih predstavilo kar precej avtorjev mlajše generacije, ki skozi vizualna dela udejanjajo aktualno občutje časa in jih družijo zanos pri tovrstnem ustvarjanju, pa tudi navdušenje, radovednost, svežina, avtorska svoboda in neodvisnost kot bistven pogoj njihove ustvarjalnosti in življenjskega stila. Avtorske ilustracije različnih formatov, medijev in tehnik so se povezale v pregledno razstavo, ki je bila v prostorih Kina Šiška v Ljubljani od 23. oktobra do 17. novembra 2023. Na prizorišču bienala so bili umetniki in umetniški kolektivi iz Slovenije in tujine, na ogled so bila dela 23 avtorjev. To so: Ajda Kadunc, Ajda Zorko, Ana Janež, Anže Šmalc, Bibi Erjavec, Dejan Kralj, Eva Jera Hanžek, Irena Remc, Janja Kosi, Jernej Myint, Katie Woznicki, Matej Stupica, Mateja Filipič, Mihael Novak, Patricija Marenić, Satya Pene, Tea Kralj, Tina Konec, Tina Moho-

rovič, Tina Sapundžić, Tina Volarič, Vita Weisseisen in Žana Šuran. Kot vselej je bila želja mnogih ustvarjalcev avtorsko inovativne in domišljijsko neodvisne ilustracije soočenje lastne produkcije z delom somišljenikov na tem pomembnem kulturno umetniškem bienalu, ki je leta 2023 potekal že devetitič.

V okviru bienala je bila že 21. oktobra na sporedu zanimiva otroška reciklažna delavnica, ki jo je vodil umetnik Natan Esku. Iz odpadnega materiala 3D tiskalnikov so otroci s pomočjo 3D pisal izdelovali razne manjše uporabne predmete, kot so lončki za svinčnike, košarice za sadje, obeski za ključke ... Lahko so se prepustili svoji domišljiji in pod budnim očesom zelo samosvojega ilustratorja ustvarili kaj izvirnega. Kot poseben dogodek je bila kasneje s pogovori o umetnikih odprta razstava *In Memoriam: Simon Jugovic Fink in prof. Tomaž Kržišnik*, na kateri je bil prvič na ogled izbor del iz dveh serij: *Nine words / Devet besed* in *Kinky streets of London / Nagajive ulice Londona*. Simon Jugovic Fink (1977–2022) je bil »globoko prepričan v trajnost umetnosti. Bil je poklican zanj in ustvarjanje mu je prinašalo veselje, zadovoljstvo in izpolnitev. Njegove slike in poezija donijo v praznini, ki jo je pustila odsotnost ljubljene posameznika, in hkrati prosejajo, napolnjene z barvami pristne lepote,« je v spremnem besedilu k razstavi zapisala Ida Hiršenfelder. Na tokratnem bienalnem dogajanju je bil predstavljen tudi projekt ADRI z LAB Institute of Design and Fine Arts Lahti. Študenti grafičnega oblikovanja na tem finskem inštitutu so lansko pomlad v sodelovanju z Bienalom neodvisnih dobili oblikovalski izziv. Njihov cilj je bil oblikovati identiteto in marketinško kampanjo za umetniški raziskovalni projekt, ki ga je takrat načrtoval bienale. So-mentorica delavnice, ki je botrovala predstavitvi rezultatov oblikovalskega izziva, je bila oblikovalka vizualnih komunikacij Saša Kerkoš. V okviru bienala so bile na sporedu še risarske akcije – oziroma konkretno: ustvarjanje ilustracij v živo na plakatnih mestih Europlakata (na plakatni površini na Vodnikovi cesti oziroma Na Jami v Šiški) in so trajale do konca oktobra.

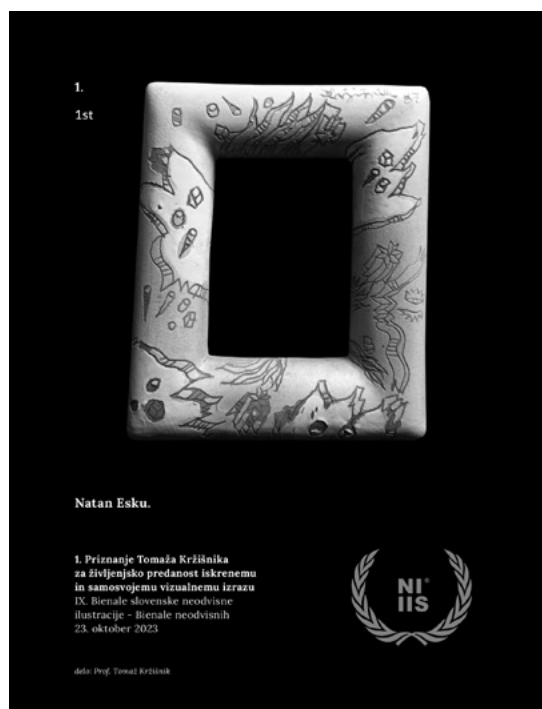
Bienale slovenske neodvisne ilustracije je namenjen raziskovanju področja in kontekstov rabe sodobne ilustracije, hkrati pa podpira neposredno avtorstvo in promovira same avtorje, s čimer soustvarja in nadgrajuje posebno vizualno kulturo pri nas. Posebnost Bienala neodvisnih je namreč (tudi) v tem, da avtorji dedujejo izbiro oziroma selektorstvo, pri čemer lahko vsak od njih čez dve leti povabi novega avtorja po lastni izbiri. Kar pomeni nekakšno mreženje avtorjev, neodvisno od stroke oziroma žirij, kar je vsekakor za sodelujoče neodvisne ilustratorje zanimiva, dobrodošla in tudi izvirna izbira.

Izjemno pozitivna novost je na novo ustanovljeno priznanje, poimenovano po letos v osemdesetem letu preminulem vrhunskem oblikovalcu in ilustratorju, profesorju Tomažu Kržišniku. Prvo priznanje je nedvomno upravičeno prejel Natan Esku¹, ki (v pogovoru z Vesno Milek za *Sobotno prilogo Dela*, 28. oktobra 2023) pravi, da se »kot v svojem peskovniku, ves čas igra«. Tako so nastali plakati za gledališko skupino Grejpfut, poslikava lokala Žmauca, lutke za predstavi *Zverjasec* in *Zverjašček*, fasada Kina Šiška, predstava Sititeatra s Klemnom Slakonjo Janez Novak,

1 Natan Esku je bil rojen leta 1973 v Ljubljani, kjer je obiskoval Srednjo šolo za oblikovanje in fotografijo. Absolviral je iz vizualnih komunikacij na Akademiji za umetnost in oblikovanje v Ljubljani ter opravil specializacijo iz ilustracije na Akademiji v Budimpešti. Deluje in si daje duška predvsem v smeri tako imenovane reciklaže. Njegove slike in objekti nastajajo iz »smetišča« vsakdana. V njegovem delu se kaže navezanost na cestno umetnost in grafite.

poslikava restavracije Hoodburger, plakati za Izpušne sisteme Akrapovič, *Mu-metnost* ljubljanskih Mlekarn, risanka *Martin Krpan*, kratki animirani film *Spacapufi*, ki dobiva mednarodne nagrade ... Gre za prvo priznanje Tomaža Kržišnika za življenjsko predanost iskrenemu in samosvojemu vizualnemu izrazu, podeljeno »njegovemu nesojenemu nasledniku dela na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje. Osebi, na katero se je najbolj jezil zaradi prepoznavanja neskončno neizmernega talenta in njegove samosvojesti, ker ga je imel iskreno rad: Natanu - Natan Esku. To priznanje bo obenem samosvoje tako kot ata Kržo in Bienale neodvisnih«, je v utemeljitvi zapisala programska voditeljica bienala Saša Kerkoš.

Nedvomno je izbor Natana Esku za to novoustanovljeno priznanje v luči vse življenje inovativnega in alternativnega umetnika, kot je bil Tomaž Kržišnik, zadelek v polno. Marsikdo na ilustratorsko-oblikovalski likovni sceni ga ima za nesojenega naslednika nekdanjega profesorja, po njegovem mnenju pa bi se Tomažu Kržišniku to zdelo čisto fino in temu mnenju zagotovo ne bi oporekal.

Prvo priznanje Tomaža Kržišnika